

Revisionsrapport

Granskning av årsredovisning 2016

Solna stad

*Anders Hägg
Certifierad kommunal
revisor*

*Sofia Nylund
Ebba Lind
Simon Löwenthal
Karl Värja*

Mars 2017

pwc

Innehåll

1.	Sammanfattning	2
2.	Inledning	3
2.1.	Syfte och revisionsfrågor	3
2.2.	Revisionskriterier	4
3.	Granskningsresultat	5
3.1.	Verksamhetens utfall, finansiering och ekonomiska ställning	5
3.1.1.	Iakttagelser	5
3.1.2.	Revisionell bedömning	9
3.2.	God ekonomisk hushållning	9
3.2.1.	Iakttagelser	10
3.2.2.	Revisionell bedömning	10
3.3.	Rättvisande räkenskaper	10
3.3.1.	Iakttagelser	11
3.3.2.	Revisionell bedömning	17

1. Sammanfattning

PwC har på uppdrag av kommunens förtroendevalda revisorer granskat kommunens årsredovisning för 2016. Uppdraget är en obligatorisk del av revisionsplanen för år 2016.

Syftet med granskningen är att ge kommunens revisorer ett underlag för sin bedömning av om årsredovisningen är upprättad i enlighet med lagens krav och god redovisningssed samt om resultatet är förenligt med de mål fullmäktige beslutat. Med utgångspunkt från ställda revisionsfrågor lämnas följande sammanfattande revisionella bedömning:

- Lämnar årsredovisningen upplysning om verksamhetens utfall, verksamhetens finansiering och ekonomiska ställning?

Vi bedömer att årsredovisningen allt väsentligt redogör för utfallet av verksamheten, verksamhetens finansiering och den ekonomiska ställningen. **Kommunen lever upp till kommunallagens krav på en ekonomi i balans.** Vi bedömer att förvaltningsberättelsen innehåller den information som ska ingå enligt lag om kommunal redovisning och god redovisningssed.

- Är årsredovisningens resultat förenligt med de mål fullmäktige beslutat avseende god ekonomisk hushållning?

Vi bedömer att årets resultat är förenligt med fullmäktiges mål för god ekonomisk hushållning i det finansiella perspektivet. De finansiella målen för 2016 är uppfyllda.

Vi bedömer, utifrån årsredovisningens återrapportering, att verksamhetens utfall är förenligt med fullmäktiges övergripande mål för verksamheten. De verksamhetsmässiga målen för 2016 är uppfyllda.

- Är räkenskaperna i allt väsentligt rättvisande?

Vi bedömer att räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande. De fel som noterats bedöms inte som materiella och påverkar därför inte vår bedömning av räkenskaperna för år 2016.

Årsredovisningen är i huvudsak väsentligt upprättad enligt god redovisningssed.

2. Inledning

I lag om kommunal redovisning regleras externredovisningen för kommuner och lands-ting. I lagen finns bestämmelser om årsredovisningen. Vidare regleras den kommunala redovisningen av uttalanden från Rådet för kommunal redovisning och i tillämpliga delar av Redovisningsrådet och Bokföringsnämndens normering.

Revisionsobjekt är styrelsen som enligt kommunallagen är ansvarig för årsredovisningens upprättande.

2.1. Syfte och revisionsfrågor

Revisorerna har bl. a. till uppgift att pröva om räkenskaperna är rättvisande. Inom ramen för denna uppgift bedöms om årsredovisningen är upprättad i enlighet med lag om kommunal redovisning (kap 3 – 8). Vidare ska revisorerna enligt kommunallagen (9:9 a) avge en skriftlig bedömning av om resultatet enligt årsredovisningen är förenligt med de mål fullmäktige beslutat om. Bedömningen ska biläggas årsbokslutet. Detta sker inom ramen för upprättandet av revisionsberättelsen.

Granskningen, som sker utifrån ett väsentlighets- och riskperspektiv, ska besvara följande revisionsfrågor:

- Lämnar årsredovisningen upplysning om verksamhetens utfall, verksamhetens finansiering och ekonomiska ställning?
- Är årsredovisningens resultat förenligt med de mål fullmäktige beslutat avseende god ekonomisk hushållning?
- Är räkenskaperna i allt väsentligt rättvisande?

Granskningen av årsredovisningen omfattar:

- förvaltningsberättelse (inkl. drift- och investeringsredovisning)
- resultaträkning
- kassaflödesanalys
- balansräkning
- sammanställd redovisning

Bilagor och specifikationer till årsredovisningens olika delar har granskats.

Vi har även bedömt kommunens ekonomiska ställning och utveckling, efterlevnaden av balanskravet och om resultatet i årsredovisningen är förenligt med de mål för god ekonomisk hushållning som fullmäktige beslutat om. Granskning av resultatsammanställning för VA-verksamheten och renhållningsverksamheten omfattas inte av denna granskning.

Nämndernas redovisning av sitt uppdrag har inte granskats inom ramen för årsredovisningen utan ingår istället i granskningen av den övergripande ansvarsutövningen.

Granskningen har utförts enligt god revisionsledning för kommuner och landsting. Det innebär att granskningen planerats och genomförts ur ett väsentlighets- och riskperspektiv för att i rimlig grad kunna bedöma om årsredovisningen i allt väsentligt ger en rättvisande bild. Med rättvisande bild menas att årsredovisningen inte innehåller fel som påverkar resultat och ställning eller tilläggsupplysningar på ett sätt som kan leda till ett felaktigt beslutsfattande. Granskningen omfattar därför att bedöma ett urval av underlagen för den information som ingår i årsredovisningen. Då vår granskning av den anledningen inte varit fullständig utesluter den inte att andra än här framförda brister kan förekomma. Vårt uppdrag omfattar inte en granskning och prövning om den interna kontrollen som görs inom nämnderna är tillräcklig.

Granskningen har introducerats genom kontakter och samplanering med kommunens/landstingets ekonomikontor. Granskningen har utförts enligt god revisionsledning med utgångspunkt i SKYREV:s utkast "Vägledning för redovisningsrevision i kommuner och landsting". Vägledningen baseras på ISA (International Standards on Auditing). Som framgår av vägledningen kan implementeringen ske successivt varför tillämpliga ISA helt eller delvis har följts beroende på om vägledningen har beaktats i årets revisionsplan. Granskningen har skett genom intervjuer, dokumentgranskning, granskning av räkenskapsmaterial och i förekommande fall registeranalys.

Vår granskning och våra synpunkter baseras på det utkast till årsredovisning som presenterades **2017-02-23**. Kommunstyrelsen fastställer årsredovisningen 2017-01-04 och fullmäktige behandlar årsredovisningen 2017-04-24.

Rapportens innehåll har sakgranskats av ekonomichef och redovisningschef.

2.2. Revisionskriterier

Granskningen av årsredovisningen innebär en bedömning av om rapporten följer:

- Kommunallagen (KL)
- Lag om kommunal redovisning (KRL)
- Rekommendationer från Rådet för kommunal redovisning (RKR)
- Fullmäktiges beslutade mål om god ekonomisk hushållning

3. Granskningsresultat

3.1. Verksamhetens utfall, finansiering och ekonomiska ställning

3.1.1. Iakttagelser

Utveckling av kommunens verksamhet

I förvaltningsberättelsen redovisas väsentliga händelser som inträffat under och delvis efter räkenskapsåret under rubriken ”Viktiga händelser”. Upplysningar lämnas, bland annat, om att Solna stad avslutar sitt ägande i Friends Arena, att kommunfullmäktige besluta om en principöverenskommelse mellan Solna och trafikverket avseende utredning om en Huvudstaled i tunnel samt att fullmäktige fastställt Översiktsplan 2030.

Av årsredovisningen framgår i tillräcklig omfattning den förväntade utvecklingen inom olika verksamheter. Framförallt ses utmaningar kring Solnas starka tillväxt, vilket ställer stora krav på effektivisering av Solna stads verksamheter. Utvecklingen av Solnas infrastruktur ses fortsatt som ett viktigt område, kombinerat med den fortsatta utbyggnaden av Solna stad. Kopplingen kan dock göras tydligare till hur detta kommer att påverka kommunens ekonomi.

Den obligatoriska redovisningen av sjukfrånvaro redovisas, det vill säga frånvaron specificeras på lång- och korttidsfrånvaro, män och kvinnor samt åldersindelad. I övrigt lämnar den personalekonomiska redovisningen ett flertal uppgifter om personalen i form av diagram och verbal information. Staden har för 2016 en total sjukfrånvaro om 6 %, vilket är en ökning mot föregående år (5,7 %). Sjukfrånvaron har procentuellt sett ökat mest hos män.

Förvaltningsberättelsen innehåller även information om andra förhållanden som har betydelse för styrning och uppföljning av verksamheten. De ekonomiska nyckeltalen presenteras dels på en övergripande nivå för staden, men ett flertal presenteras även för respektive nämnd.

I tabellen nedan redovisas ett antal nyckeltal för perioden 2011-2016.

Nyckeltal	2012	2012	2013	2014	2015	2016
Nettokostnadernas andel av totala skatteintäkter ¹ (exkl. jämförelsestörande intäkter och kostnader samt extraordinära poster)	98 %	105 %	98 %	96 %	99 %	95 %

¹ Med totala skatteintäkter menas stadens skatteintäkter + generella statsbidrag och utjämning.

Nyckeltal	2012	2012	2013	2014	2015	2016
Finansnettots ² andel av totala skatteintäkter	+1,3 %	+5,3 %	+4,5 %	+4,5 %	+ 1,7 %	+ 7,6 %
Nettokostnadernas + finansnettots ² andel av de totala skatteintäkterna (exkl. jämförelsestörande intäkter och kostnader samt extraordinära poster)	96 %	97 %	93 %	91 %	98 %	88 %
Soliditet	82 %	81 %	78 %	67 %	68 %	67 %
Soliditet inkl. pensionsskuld (inom linjen fr o m år 1998)	55 %	54 %	52 %	46 %	47 %	47 %

Gemensam förvaltningsberättelse

Förvaltningsberättelsen omfattar en beskrivning av den samlade kommunala verksamhetens organisation och särskilda upplysningar om ekonomi och verksamhet i koncernföretagen i enlighet med RKR 8.2. I avsnittet ”Sammanställd redovisning” lämnas information om kommunkoncernen, stadens olika företag (samt deras juridiska form, stadens ägarandel, antal anställda och resultat efter finansnetto) samt nettokostnadsutvecklingen för koncernen. En bedömning av resultatet redovisas och kommenteras, såväl samlat för koncernen som separat för koncernbolagen.

Utöver ovanstående finns även information om kommunala entreprenader redovisat under avsnittet *Verksamhetens kostnader* samt i nämndernas beskrivningar. Det framgår bl.a. att köp av huvudverksamhet uppgår till 1 644,1 mnkr, vilket utgör 46,7 procent av de totala kostnaderna. Den största delen köps av omvårdnadsnämnden (664,4 mnkr), barn- och utbildningsnämnden (565,2 mnkr) och socialnämnden (233,8 mnkr).

Pensionsredovisning

I förvaltningsberättelsen redovisas upplysningar om pensionsmedel och pensionsförpliktelser i enlighet med RKR 7.1 som en del av uppföljningen av fullmäktiges föreskrifter om förvaltningen av pensionsmedel. Redovisningen sker i avsnittet ”ekonomisk analys av utfall”.

Andra förhållanden som har betydelse för styrning och uppföljning av verksamheten

Detta område avser information och analys rörande prestationer, kvalitet och mål. Förvaltningsberättelsen inleds med en beskrivning av stadens styrsystem, som innefattar att

² Inklusive värdeökning (reversering) av tidigare nedskrivning avseende medelsförvaltningen samt värdeminskning (nedskrivning) samt för 2011 och 2013 effekt av sänkt diskonteringsränta samt exkl. jämförelsestörande poster för år 2012 uppgående till cirka 100 mnkr, netto och 2013 uppgående till cirka 180 mnkr, brutto .

utgångspunkten är en sammanhållen målstyrning, där kommunfullmäktige anger inriktning och ekonomiska ramar för styrelse och nämnder. Förvaltningsberättelsen beskriver på ett tydligt och tillgängligt sätt hur stadens samlade verksamhet lyckats uppfylla de av kommunfullmäktige fastställda uppdrag och mål för ekonomi och verksamhet. Stadens arbete med intern kontroll beskrivs i ett eget avsnitt. Kommunstyrelsens bedömning efter genomförd analys är att planering och uppföljning av intern kontroll har utvecklats positivt hos nämnderna, i det avseendet att det sker mer enhetligt och systematiskt. Kommunstyrelsens sammantagna intryck är att processerna fungerar och att internkontrollen har bidragit till utveckling av rutiner, processer och kontrollmoment.

Investeringsredovisning

Investeringsredovisningen överensstämmer med bokföringen och posterna är överförda till balansräkning och kassaflödesanalys. Jämförelse sker med budget 2016 samt bokslut 2015. Årets nettoinvesteringar uppgår till 277 mnkr att jämföra med 273,1 mnkr i budget 2016. Avvikelsen gentemot budget (3,9 mnkr) uppges bero på att kommunstyrelsens budget överskrids med 12,9 mnkr, vilket orsakas av tillkommande utgifter för moms inom projekt "Tillfälliga bostäder" och ett högre utfall för stadsövergripande IT-investeringar än planerat.

En redovisning av investeringsvolym för respektive nämnd lämnas och större investeringar under året kommenteras. Majoriteten av investeringarna görs inom tekniska nämnden (182,9 mnkr). Utbyggnad av datakommunikation, lokalanpassning och arbeten vid f.d. Fridhemsskolan nämns som exempel på investeringar under året. Vidare presenteras en flerårsredovisning av nettoinvesteringar under 2012-2016 där det tydligt framgår att investeringsvolymen under 2013 och 2014 var kraftigt påverkad av nybyggnation av Ulriksdalskolan.

Särskild redovisning av under året slutförda projekt och analys av utfallet för dessa saknas i årsredovisningen. Löpande i samband med redovisning av nämndernas investeringsvolym kommenteras att projekt avslutats, dock framgår inte om samtliga slutförda projekt omnämns i avsnittet. I likhet med föregående års årsredovisningsgranskning bedöms detta vara ett utvecklingsområde till kommande år.

Driftredovisning

Nämndernas budgetavvikelse samt förändringen från avvikelsen i prognosen per sista augusti redovisas i tabellen nedan:

Driftredovisning per nämnd, tkr	2016	Budget	Prognos	Budgetavvikelse	Prognosavvikelse*
Kommunstyrelse**	128 303	146 060	131 059	17 757	2 756
Byggnadsnämnden	9 584	10 625	10 625	1 041	1 041
Tekniska nämnden (tidigare SBN)	26 924	20 987	25 787	-5 937	-1 137
Kultur- och fritidsnämnd	151 967	151 280	151 280	-687	-687
Barn- och utbildningsnämnd	1 190 857	1 191 168	1 191 168	311	311
Kompetensnämnden	35 084	38 107	38 107	3 023	3 023
Socialnämnden	190 619	223 670	199 217	33 051	8 598

Familjerättsnämnden	4 165	3 600	3 861	-565	-304
Omvårdnadsnämnden	859 688	846 266	865 066	-13 422	5 378
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	10 361	10 419	10 419	58	58
Summa nämnderna	2 607 552	2 642 182	2 530 266	34 630	19 037

*Avvikelse från den prognos som lämnades vid delårsbokslutet 2016

**Här ingår kommunstyrelse, kommunfullmäktige, kommunrevisionen samt brandförsvaret/räddningstjänst

Nämnderna³ redovisar sammantaget en positiv avvikelse mot budget med 34,6 mnkr, vilket motsvarar en budgetavvikelse om 1,3 procent. Underskott gentemot budget uppvisas för tekniska nämnden (-5,9 mnkr), kultur- och fritidsnämnden (-0,7 mnkr), familjerättsnämnden (-0,6 mnkr) och omvårdnadsnämnden (-13,4 mnkr) medan överskott uppvisas för kommunstyrelsen (17,7 mnkr), byggnadsnämnden (1 mnkr), barn- och utbildningsnämnden (0,3 mnkr), kompetensnämnden (3 mnkr), socialnämnden (33 mnkr) och miljö- och hälsoskyddsnämnden (0,1 mnkr).

Tekniska nämndens negativa avvikelse förklaras bland annat med ökade kapitalkostnader, ökade kostnader för vinter väghållning samt ökade kostnader för försäkringar. Kultur- och fritidsnämndens underskott förklaras i huvudsak av högre kostnader beroende på, bland annat, fler barn i fritidsklubb och många nyanlända som deltar i verksamheter. Familjerättsnämndens negativa budgetavvikelse beror på högre personalkostnader samt tekniska och administrativa anpassningar av arbetsplatserna. Omvårdnadsnämndens underskott beror främst på volymökning för insatserna personlig assistans, boende vuxna och barn samt daglig verksamhet.

Kommunstyrelsens positiva avvikelse uppges främst bero på att stadens medelreserv på 15 mnkr inte har nyttjats, ett överskott avseende medel för särskilda satsningar, lägre personalkostnader samt högre intäkter från exploateringsverksamheten. Byggnadsnämndens överskott beror, bland annat, på lägre personalkostnader. Barn- och utbildningsnämndens positiva budgetavvikelse förklaras till stor del av är alla nyanlända som kom 2015 och 2016, vilket lett till såväl högre intäkter som högre kostnader. Kompetensnämndens överskott beror bland annat på lägre personalkostnader. Socialnämndens positiva avvikelse beror främst på högre intäkter från Migrationsverket med anledning av flyktingsituationen. Miljö- och hälsoskyddsnämndens positiva budgetavvikelse förklaras av lägre personalkostnader.

Den sammantagna procentuella avvikelsen från delårsprognosen för nämnderna uppgår till 0,8 procent. De största procentuella avvikelserna mellan prognos och utfall redovisar Byggnadsnämnden (9,8 procent), Familjerättsnämnden (-7,9 procent) och Kompetensnämnden (7,9 procent). Därefter följer Tekniska nämnden (-4,4 procent), Socialnämnden (4,3 procent), Kommunstyrelsen (2,1 procent), Omvårdnadsnämnden (0,6 procent), Miljö- och hälsoskyddsnämnden (0,6 procent), Kultur- och fritidsnämnden (-0,5 procent). Barn- och utbildningsnämndens avvikelse från prognosen uppgick till 0,03 procent.

Balanskravsresultat

Nedan presenteras stadens uppställning av balanskravsberäkningen:

Årets resultat före extraordinära poster	-92,9 mnkr
Årets resultat	-92,9 mnkr

³ Inklusivt kommunstyrelse, kommunfullmäktige, revisionen samt brandförsvaret/räddningstjänst.

Reserverat eget kapital, synnerliga skäl	342,3 mnkr
Resultat enligt balanskravet	249,4 mnkr

Årets resultat före extraordinära poster uppgår till -92,9 mnkr. Av förvaltningsberättelsen framgår att kostnader som tidigare reserverats i eget kapital (342,3 mnkr) inte ska beaktas vid avstämning mot balanskravet. Enligt stadens uppställning uppgår årets resultat enligt balanskravet till 249,4 mnkr.

Vi instämmer i sak med att stadens resultat är förenligt med balanskravet, dock överensstämmer inte uppställningen av balanskravsutredningen med kraven i KRL 4:3 och god redovisningssed (se information RKR oktober 2015).

Utvärdering av ekonomisk ställning

Enligt kommunala redovisningslagen 4:5 skall förvaltningsberättelsen innehålla en utvärdering av kommunens ekonomiska ställning.

I avsnittet *Ekonomisk analys av utfall* redogörs för årets resultat och stadens ekonomiska ställning. Avsnittet har en tydlig struktur och analysen av stadens resultat och utvecklingen av väsentliga poster är utförlig. Ett flertal nyckeltal redovisas, och nyckeltalens utveckling redovisas i såväl tabellform som diagramform.

3.1.2. Revisionell bedömning

Vi bedömer att årsredovisningen allt väsentligt redogör för utfallet av verksamheten, verksamhetens finansiering och den ekonomiska ställningen.

Kommunen lever upp till kommunallagens krav på en ekonomi i balans. Vi bedömer att förvaltningsberättelsen innehåller den information som ska ingå enligt lag om kommunal redovisning och god redovisningssed.

3.2. God ekonomisk hushållning

Utgångspunkten i Solna stads styrsystem är en sammanhållen målstyrning, där kommunfullmäktige anger övergripande målområden, finansiella mål, nämndmål, verksamhetsanknutna uppdrag och ekonomiska ramar för styrelse och nämnder. Det sker i Solna stads verksamhetsplan och budget som är stadens främsta styrdokument. I budgeten för 2017 framgår att kommunfullmäktiges vision är att Solna ska vara en sammanhållen och levande stad, som växer och utvecklas hållbart för alla solnabor. De övergripande målområdena är uttryck för Solna stads prioriteringar och strategiska ställningstaganden.

I Solna stads verksamhetsplan och budget 2016 finns fyra övergripande målområden, tre finansiella mål, 39 nämndmål och tolv uppdrag, som alla är stadsövergripande. De fyra övergripande målområdena är följande:

- Solna stads verksamheter ska hålla god kvalitet och hushålla med stadens resurser.
- Solna stad ska vara en stad som kännetecknas av mångfald, kreativitet och upplevelser.
- Solna ska vara en attraktiv och trygg stad att leva och verka i.

- Solna ska växa ihop och utvecklas på ett ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbart sätt.

3.2.1. Iakttagelser

Finansiella mål

I årsredovisningen görs en avstämning mot kommunens finansiella mål för god ekonomisk hushållning som fastställts i budget 2016:

Effektmål	Målnivå enligt budget samt utfall	KS bedömning
Solnas kommunala skattesats ska bibehållas på nuvarande nivå	Målnivå: 17,12 per skattekrona Utfall: 17,12 per skattekrona	KS gör bedömningen att finansiella målet är uppfyllt
Solna stads resultat enligt balanskravet ska år 2016 minst uppgå till 70 mnkr.	Målnivå: 70 mnkr Utfall: 249,4 mnkr	KS gör bedömningen att effektmålet är uppfyllt
Solna stads nettoinvesteringar ska inte överstiga 850 mkr över en rullande femårsperiod.	Målnivå: 850 mkr över rullande femårsperiod Utfall: 794 mnkr under åren 2012-2016	KS gör bedömningen att effektmålet är uppfyllt

Av redovisningen framgår att samtliga mål uppfylls.

Mål för verksamheten

I årsredovisningen görs en avstämning mot kommunens verksamhetsmål för god ekonomisk hushållning som fastställts i budget 2016. Utfallet för någon eller några betydande indikatorer som har kopplats till nämndmålet redovisas också i nästintill samtliga fall. En sammanfattande bedömning av måluppfyllelsen för respektive inriktningsmål lämnas, samt en bedömning av den totala måluppfyllelsen för samtliga inriktningsmål. Av den framgår att 22 av 39 nämndmål är uppfyllda, att 15 av 39 mål är delvis uppfyllda samt att 2 av de 39 målen inte har uppfyllts.

3.2.2. Revisionell bedömning

Vi bedömer att årets resultat är förenligt med fullmäktiges mål för god ekonomisk hushållning i det finansiella perspektivet. De finansiella målen för 2016 är uppfyllda.

Vi bedömer, utifrån årsredovisningens återrapportering, att verksamhetens utfall delvis förenligt med fullmäktiges övergripande mål för verksamheten. Nämndmålen för 2016 anses uppfyllda.

Styrelsen lämnar en sammanfattande bedömning avseende den samlade måluppfyllelsen avseende verksamhetsmålen för god ekonomisk hushållning.

3.3. Rättsvisande räkenskaper

3.3.1. Iakttagelser

Resultaträkning

Resultaträkningen är uppställd enligt KRL 5.1 och omfattar/omfattar inte tillräckliga noter.

Resultaträkningen redovisar i allt väsentligt samtliga kommunens intäkter och kostnader för året samt hur det egna kapitalet har förändrats under räkenskapsåret. Jämförelse med föregående år lämnas för varje delpost.

Resultaträkning (mnkr*)	Utfall 2016	Utfall 2015	Budget 2016**	Prognos 2016**
Verksamhetens intäkter	954,3	802,9	1 982,5	2 069,9
<i>Jämförelsestörande intäkter</i>	72,8	39,1	0,0	0,0
Verksamhetens kostnader	-3 520,3	-3 307,5	-4 558,0	-4 663,5
<i>Jämförelsestörande kostnader</i>	-22,4	-21,1	0,0	-13,0
Avskrivningar	-98,4	-92,5	-100,4	-100,1
Nedskrivningar	-490,6	-44,9	0,0	0,0
Verksamhetens nettokostnader	-3 104,4	-2 624,2	-2 675,8	-2 556,2
Skatteintäkter	3 368,2	3 135,0	3 312,0	3 342,0
Generella statsbidrag och utjämning	-568,9	-486,6	-596,8	-568,6
Finansiella intäkter	225,3	63,7	36,4	109,7
Finansiella kostnader	-13,0	-18,4	-5,8	-5,7
Jämförelsestörande finansiella kostnader	0	0	0,0	0,0
Värdeökning/-minskning värdepapper	0	0	0,0	0,0
Resultat före extraordinära poster	-92,9	69,6	70	170,7
<i>Extraordinära intäkter</i>	0	0	0,0	0,0
<i>Extraordinära kostnader</i>	0	0	0,0	0,0
Årets resultat	-92,9	69,6	70	170,7

* Beloppen i tabellen är avrundade och summerar därför inte exakt.

** I prognos och budget helår ingår interna poster på raderna verksamhetens intäkter respektive kostnader.

Verksamhetens intäkter/jämförelsestörande intäkter

Verksamhetens intäkter har ökat med 151,4 mnkr sedan föregående år, vilket motsvarar 18,9 procent. Detta beror främst på en ökning av erhållna bidrag (144,5 mnkr) som förklaras med den ökade tillströmningen av ensamkommande flyktingbarn. Intäkterna understiger både de budgeterade och prognostiserade intäkterna som lämnades vid delårsbokslutet 2016.

De jämförelsestörande intäkterna uppgår till 72,8 mnkr och avser intäkter från försäljning av tomträtter/exploateringsmark (11,5 mnkr) och bidrag till stadens medfinansiering av tunnelbanan (61,3 mnkr).

Vi gör bedömningen att förändringen mellan åren kommenteras tydligt i förvaltningsberättelsen samt att upplysningar kring jämförelsestörande intäkter lämnas i enlighet med RKR 3.1.

Verksamhetens kostnader/jämförelsestörande kostnader

Verksamhetens kostnader har ökat med 212,7 mnkr sedan föregående år, vilket motsvarar 6,4 procent. Detta innebär en lägre procentuell ökningstakt än för verksamhetens intäkter. En stor del av kostnadsökningen beror på köp av huvudverksamhet (119,9 mnkr) och personalkostnader (47,1 mnkr). Ökningen av personalkostnader förklaras med den årliga löneöversynen samt ett ökat antal anställda. De ökade kostnaderna för köp av huvudverksamhet förklaras med boendekostnader för ensamkommande barn och ökade volymer inom bland annat LSS-verksamhet. Kostnaderna understiger både de budgeterade och prognostiserade kostnaderna som lämnades vid delårsbokslutet 2016.

Jämförelsestörande kostnader uppgår till 22,4 mnkr. Kostnaderna avser poster som tidigare år reserverats i eget kapital i form av omstrukturering 6,2 mnkr, strukturella utvecklingsinsatser av stadens verksamheter 11,4 mnkr och kostnader för stadens utbyggnad 4,7 mnkr.

Vi gör bedömningen att förändringen mellan åren kommenteras tydligt i förvaltningsberättelsen samt att upplysningar kring jämförelsestörande kostnader lämnas i enlighet med RKR 3.1.

Avskrivning/nedskrivning

De planmässiga avskrivningarna har ökat med 5,9 mnkr sedan föregående år. Ökningen motsvarar 6,4 procent.

Årets nedskrivning uppgår till 490,6 mnkr och avser stadens överlåtelse av Arenabolaget i Solna KB och Sweden Arena Management KB. Efter dessa försäljningar har Solna stad inte kvar något ägande eller annat åtagande i Arenabolagen.

Skatteintäkter

Skatteintäkterna har ökat med 233,2 mnkr, motsvarande 7,4 procent, jämfört med föregående år, vilket är 1,1 procentenheter högre än ökningen mellan 2014 och 2015. Skattesatsen har inte förändrats under året. Staden tillämpar RKR:s rekommendation 4.2 avseende periodisering av skatteintäkter och har använt decemberprognosen (Cirkulär 15:42), vilket även framgår av redovisningsprinciperna.

Generella statsbidrag och utjämning

Solna stad är inom ramen för det kommunala utjämningssystemet en så kallad nettobetalare vilket innebär att den sammantagna effekten blir en kostnad för staden. Nettokostnaden för utjämning och generella statsbidrag har ökat med 82,3 mnkr sedan 2015.

De ökade nettokostnaderna förklaras bland annat av en återgång till i huvudsak de regler som gällde t.o.m. 2013 vid beräkning av avgiften och ökade avgifter till kostnadsutjämningen med 24,7 mnkr till följd av ändrad befolkningsstruktur.

Finansiella intäkter

De finansiella intäkterna har minskat med 161,6 mnkr jämfört med föregående år, vilket förklaras av realisationsvinsterna i medelsförvaltningen uppgår till 164,3 mnkr jämfört med 16,1 mnkr föregående år. Främsta anledningen till detta är avyttringen av samtliga innehav i de regionala aktieindexfonderna för investering i en etisk global aktieindexfond. Utdelningar på aktier, aktie- och räntefonder samt aktier i koncernföretag uppgår till 34,1

mkr, 16,2 mkr högre än föregående år, vilket främst beror på högre utdelning i den globala aktieindexfonden.

Finansiella kostnader

De finansiella kostnaderna är 5,4 mnkr lägre än föregående år. Av de finansiella kostnaderna utgör 2,1 mnkr förluster som uppstått vid omsättning av värdepapper i medelsförvaltningen. Motsvarande kostnad föregående år var 9,9 mnkr. 2015 belastas av en finansiell kostnad uppgående till 8,2 mnkr vilket avser indexuppräknig av stadens medfinansiering av tunnelbanan till Arenastaden.

Extraordinära poster

Staden redovisar inga extraordinära poster för 2015.

Enligt RKR 3.1 framgår det att en intäkt/kostnad kan klassificeras som extraordinär om följande tre kriterier samtidigt är uppfyllda:

1. Händelsen eller transaktionen som ger upphov till intäkten/kostnaden saknar klart samband med kommunens ordinarie verksamhet
2. Händelsen eller transaktionen är av sådan typ att den inte kan förväntas inträffa ofta eller regelbundet
3. Intäkten/kostnaden uppgår till ett väsentligt belopp.

Av rekommendationen framgår vidare att huvudregeln är att så gott som alla intäkter och kostnader som påverkar resultatet orsakas av händelser inom ramen för kommunens normala verksamhet.

Noteringar gjorda under granskningen

Inom ramen för granskningen av resultaträkningen har vi gjort en periodiseringskontroll av leverantörs- och kundfakturor bokförda i december 2015 respektive januari 2016. De granskade kundfakturorna uppgick till 17,8 mnkr och de granskade leverantörsfakturorna uppgick till 30,8 mnkr. Det noterades att samtliga granskade fakturor var hänfödda till korrekt period.

I granskningen av balansräkningen har vi noterat ett antal resultatpåverkande avvikelser, se noteringar nedan.

Balansräkning

Bilagor och specifikationer finns i tillräcklig omfattning.

Balansräkning (mnkr*)	2015	2016	Förändring
Immateriella anläggningstillgångar	7,9	20,2	12,3
Materiella anläggningstillgångar	2 052,2	2 266,2	214,0
Finansiella anläggningstillgångar	1 534,8	1 359,2	-175,6
Summa anläggningstillgångar	3 594,9	3 645,6	50,7
Exploateringsfastigheter	5,6	5,6	0,0
Fordringar mm.	451,8	446,6	-5,2
Kortfristiga placeringar	1 555,2	1 468,4	-86,8
Kassa och bank	559,1	551,3	-7,8
Summa omsättningstillgångar	2 571,8	2 471,8	-100,0

SUMMA TILLGÅNGAR	6 166,7	6 117,4	-49,3
<i>Eget kapital</i>	4 175,8	4 082,9	-92,9
Varav årets resultat	69,6	-92,9	-162,5
Varav övrigt eget kapital	577,0	397,7	-179,3
Avsättningar för pensioner	324,8	327,9	3,1
Andra avsättningar	575,7	541,8	-33,9
<i>Summa avsättningar</i>	900,5	869,7	-30,8
Långfristiga skulder	495,6	490,4	-5,2
Kortfristiga skulder	594,9	674,4	79,5
<i>Summa skulder</i>	1 090,5	1 164,8	74,3
SUMMA EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER	6 166,7	6 117,4	-49,3
Borgens- och ansvarsförbindelser	2 919,6	2 581,4	-338,2

Anläggningstillgångar

De materiella anläggningstillgångarna har ökat med 214 mnkr under året och uppgår till 2 266,2 mnkr. Förändringen förklaras av årets investeringar samt avskrivningar. De immateriella anläggningstillgångarna har ökat med 12,3 mnkr, vilket bland annat beror på investering inom Barn- och utbildningsnämnden för ”skriv för att läsa” (3,3 mnkr) och lärarplattform (1,4 mnkr).

De finansiella anläggningstillgångarna har minskat med 175,6 mnkr sedan föregående år. Årets förändring förklaras till stor del av att Solna stad har gjort en överlåtelse av Arenabolaget i Solna KB och Sweden Arena Management KB.

Omsättningstillgångar

Omsättningstillgångarna har minskat med 100 mnkr jämfört med föregående år och uppgår till 2 471,8 mnkr. Förändringen beror på en minskning i kortfristiga placeringar (-86,8 mnkr).

Minskningen av kortfristiga placeringar avser främst obligationer och certifikat. Kommunen redovisar obligationer enligt LVP (bokfört värde) vilket inte är i enlighet med rekommendationen (inget krav) i RKR 20.

Behållning i kassa och bank uppgick vid årsskiftet till 551,3 mnkr, vilket är en minskning med 7,8 mnkr sedan föregående år.

Eget kapital

Det egna kapitalet uppgår till 4 082,9 mnkr och har sedan föregående år förändrats med årets resultat, dvs. -92,9 mnkr. I tilläggsupplysning (efter noterna) redovisas återstående öronmärkta medel från reservation för omstrukturering och pensioner. Sammantaget är 397,7 mnkr av det egna kapitalet reserverat för huvudsakligen omstrukturering, medfinansiering, stadens utbyggnad och pensioner.

Avsättningar

Stadens pensionsåtagande inklusive avsättning för särskild löneskatt i balansräkningen uppgår till 327,9 mnkr. Åtagandena har ökat under året med 3,1 mnkr.

Övriga avsättningar har minskat med 33,9 mnkr, vilket till största del förklaras med en omföring av avsättningen till kortfristig skuld avseende medfinansieringen av tunnelbanan.

Skulder

De långfristiga skulderna uppgår till 490,4 mnkr. Minskningen sedan föregående år (5,2 mnkr) förklaras av aktivering av gatukostnadsersättningar. Dessa intäkter har klassificerats som långfristig skuld i enlighet med RKR:s rekommendation nr 18. Av noten framgår att gatukostnadsersättningar över 3 mnkr periodiseras linjärt under samma nyttjandetid som motsvarande tillgång. Aktivering sker när byggnation i området är färdigställd. Förutbetalda intäkter som regleras nästkommande år redovisas bland kortfristiga skulder.

De kortfristiga skulderna har ökat med 79,5 mnkr och uppgår till 674,4 mnkr. Interimsposter och leverantörsskulder utgör en stor del av de kortfristiga skulderna.

Ansvars- och borgensförbindelser

Stadens ansvars- och borgensförbindelser uppgick vid årsskiftet till 2 581,4 mnkr och har minskat med 338,2 mnkr mot föregående år.

Pensionsförpliktelser avseende pensioner intjänade före 1998 har minskat med 40,9 mnkr och övriga ansvars- och borgensförbindelser med 297,3 mnkr.

Övriga noteringar gjorda under granskningen

- Liksom vid tidigare granskningar noterar vi att staden inte har delat in äldre anläggningar i komponenter och enligt uppgift kommer det heller inte att göras, detta eftersom staden bedömer att det endast finns en (1) betydande komponent i de äldre anläggningarna. Staden har däremot börjat komponentaktivera underhåll och mot bakgrund att de befintliga anläggningarna inte komponentindelats ställer vi oss frågande till hur staden säkerställer att de utbytta komponenterna inte har något restvärde. Utifrån ovanstående gör vi bedömningen att staden avviker från god redovisningssed som den kommer till uttryck i RKR 11.4 Materiella anläggningstillgångar. Vi har utifrån erhållna underlag från staden översiktligt beräknat effekten av avvikelsen och kan konstatera att vår bedömning av räkenskaperna i delårsrapporten inte påverkas av hanteringen. Det rör sig dock fortfarande om en avvikelse från god redovisningssed och därför kommer detta att kommenteras även framgent.
- Bland förutbetalda intäkter på skuldsidan har vi noterat att staden har balanserat ersättningar från Migrationsverket motsvarande 20,4 mnkr. Intäkterna avser år 2016. Denna tjänst är utförd och inga framtida kostnader förväntas uppkomma som kan kopplas till den utförda tjänsten. Vi bedömer därmed att hanteringen är felaktig och har påverkat resultatet med motsvarande belopp, d.v.s. resultatet borde ha varit 20,4 mnkr bättre.

- Det går inte att ta ut en extern resultaträkning ur ekonomisystemet, utan det kräver viss manuell handpåläggning. Detta beror på att alla avskrivningar samt vissa finansiella poster har intern motpart vilket gör att de manuellt måste räknas till det externa resultatet. Det finns även en diff i avstämningen mellan interna/externa kostnader.

Vi bedömer att de noterade avvikelserna inte är materiella och därför inte påverkar vår bedömning av rättvisande räkenskaper. Däremot strider hanteringen mot god redovisningssed.

Kassaflödesanalys

Vi har granskat att posterna i kassaflödesanalysen stämmer överens med balans- och resultaträkningen i tillämpliga delar. Kassaflödesanalysen är uppställd enligt RKR 16.2 och i vår mening finns noter i tillräcklig omfattning. Vidare har vi kontrollerat att uppgifterna i kassaflödesanalysen verkar rimliga med hänsyn till vad som är känt om kommunen och vad som i övrigt framkommer i årsredovisningen.

Sammanställda räkenskaper

Granskningen har gjorts av kommunens upprättade koncernark. Vi har kontrollerat att bolagens balans- och resultaträkningar har lagts in korrekt. Utöver detta har vi kontrollerat att kommunens resultat lagts in korrekt och att alla nödvändiga elimineringar gjorts. Vi har inte kunnat ta del ursprungliga förvärvsanalyser men gör bedömningen att förvärvelimineringen ser rimlig ut. Det synes inte vara några koncernmässiga övervärden eller liknande i kommunens sammanställda redovisning.

Årets resultat uppgår till 81,6 mnkr, vilket är 115,9 mnkr lägre jämfört med 2014. Resultatförsämringen förklaras huvudsakligen av ett försämrat resultat för staden.

Noteringar gjorda under granskningen

- Enligt RKR 8.2 ska koncernens noter redovisas jämte kommunens noter. Kommunen har under flera försökt förstärka detta. Dock kvarstår dock en del arbete med att framtida upplysningar till samtliga noter som redovisas för stadens siffror.
- När Stiftelsen Signalisten förvärvade aktierna i Solnabostäder AB av kommunen uppkom ett koncernmässigt övervärde i Stiftelsen Signalistens koncernredovisning. Dessa koncernmässiga övervärden ska elimineras i stadens sammanställda redovisning så länge de underliggande tillgångarna som bedömdes ha övervärden finns kvar i Solnabostäder AB eller annat bolag som ingår i Stadens sammanställda redovisning. Staden rekommenderas att tillse att de har en sammanställning över vilka de underliggande tillgångarna som utgör dessa övervärden och tillse att de får information från dotterbolagen om någon utav dessa tillgångar säljs externt.

Tilläggsupplysningar och redovisningsprinciper

Följande rekommendation har staden inte följt fullt ut:

RKR 11.2 Materiella anläggningstillgångar	Delvis	Staden avviker från rekommendationen vad gäller redovisning av anskaffningsvärde för en materiell anläggningstill-
---	--------	--

		<p>gång som förvärvats genom byte, gåva eller annan överlåtelse utan symboliskt vederlag. Avvikelsen kommenteras i redovisningsprinciperna. Skälet för detta anges vara osäkerhet kring värdering av tillgången avseende allmän platsmark (ca 110 mnkr). Redan föregående år framgick att en översyn av tillämpningen av rekommendationen skulle göras. Vi noterar att ingen översyn har gjorts.</p> <p>Staden har påbörjat införandet av komponentavskrivning på nya anläggningar. Vi noterar dock anläggningar som aktiverats tidigare ligger kvar med oförändrad avskrivningstid utan att delas upp i komponenter.</p>
--	--	---

3.3.2. *Revisionell bedömning*

Vi bedömer att räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande. De fel som noterats bedöms inte som materiella och påverkar därför inte vår bedömning av räkenskaperna för år 2016.

Årsredovisningen är i huvudsak väsentligt upprättad enligt god redovisningssed.

2017-04-xx

Anders Hägg
Uppdragsledare

Sofia Nylund
Projektledare

